

З наведеної критики недоліків юридичної освіти аж ніяк не випливає, що в США немає висококваліфікованих юристів. Суть критики полягає в тому, що в США більше, аніж це потрібно, пересічних юристів, а висококваліфікованими фахівцями юристи стають якраз усупереч системі навчання.

Становлення України як правової держави та утвердження в ній дії верховенства права зумовлюють зростаючу роль правництва. Американський досвід засвідчує можливість більш ефективного виконання цієї ролі шляхом позиціонування юридичної професії як інтегрованої, єдиної, а не роздрібленої.

*В. К. Антошкіна, канд. юрид. наук,
старший викладач кафедри
цивільного і трудового права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ ЮРИСТА

Останніми роками в нашій країні відбуваються серйозні перетворення системи вищої освіти. Факторами, що обумовлюють процеси реорганізації вузівської моделі освіти є процеси глобалізації, що торкнулися практично всіх аспектів нашого життя, в тому числі приєднання України до Болонського процесу, інформатизація освітнього процесу, пов'язана із сучасними комп'ютерними технологіями. Поява прогресивніших концепцій, вивчення передового досвіду країн, що займають провідні позиції на ринку освітніх послуг (насамперед США, Великобританії, країн Євро-союзу), і розробка на цій основі національної, української моделі освіти спрямована, зокрема, на забезпечення підготовки кваліфікованих кадрів (фахівців з права), які зможуть включитися в судову та адміністративну реформу, розвиток бізнесу, змінити ситуацію з правами людини [3]. Також незаперечним є факт, що від стану справ у сфері юридичної освіти у великій мірі залежить становище справ в державі.

Безперечно, що формування молодого фахівця юриста відбувається у вузівських аудиторіях, а трудомісткий процес підготовки кадрів базується на методиках навчання, результатив-

ність яких в остаточному підсумку визначає рівень кваліфікації майбутнього випускника. Традиційна методика передбачає спілкування викладача та студента, постійний контроль з боку викладача за навчальною діяльністю студента, контроль засвоєння навчального матеріалу. Інакше кажучи, результативність цього діалогу залежить від правильного рішення викладачем завдань: а) постановки навчальної мети, і, відповідно, мотивації для студента; б) здійснення передачі певного матеріалу (лекції) і його інтерпретації для студентів (семінари); в) контролю знань. Дана модель навчання носить директивний характер. При її застосуванні результат навчання розцінюється як передача суми знань за рахунок раціональної організації змісту навчального процесу, коли відбувається односторонній діалог, де активною (такою, що ініціює потік інформації), стороною виступає викладач. Відтворення отриманої інформації при цьому механічне: активність студента та зацікавленість у процесі навчання знаходяться на не дуже високому рівні. Основні характеристики директивної моделі навчання: точність, безперечність, достовірність викладеного матеріалу, але й практична відсутність творчої ініціативної роботи студента.

Застосування ж нових інформаційних і педагогічних технологій, методів навчання дає можливість радикально змінити, роль викладача, зробивши його не тільки носієм знань, але й керівником, ініціатором самостійної творчої роботи студента, провідником в океані різноманітної інформації, сприяє виробленню у студента критеріїв і способів орієнтації, пошуку раціонального в інформаційному потоці. Отже, на сучасному етапі розвитку ринку освітніх послуг у країні та вимог ери інформаційних технологій, викладання повинне сполучити в собі директивну й, сучасну, що носить інноваційний характер, інтерактивну моделі навчання.

Існують наступні інтерактивні методи: метод проблемного викладу, презентації, дискусії, кейс-стаді, робота в групах, метод мозкового штурму, метод критичного мислення, вікторини, міні-дослідження, ділові ігри, рольові ігри, метод бліцопитування, метод анкетування й ін. [1, с. 170, 174]. Сам процес передачі інформації побудований на принципі взаємодії викладача й студента. Він припускає більшу активність того, кого навчають, його творче переосмислення отриманої інформації. Основні критерії інтерактивної моделі навчання: можливість неформальної дискусії, вільного викладу матеріалу, менша кількість лекцій, але більша

кількість семінарів, практичних, ініціатива студента, наявність групових завдань, які вимагають колективних зусиль, постійний контроль під час семестру, виконання письмових робіт.

Перед викладачами вузів стоїть завдання вироблення й впровадження таких прийомів і методів навчання, які б були націлені на активацію творчого потенціалу студента, його бажання навчатися. При цьому повинно вирішуватися педагогічне завдання — формування особистості громадянина і його ціннісних орієнтирів, оскільки процес навчання у вузі — основна складова освітнього процесу в житті кожної людини. І тому, від того, наскільки кожний індивід — студент, буде залучений у процес навчання, в остаточному рахунку буде залежати рівень його освіченості й інтелегентності у всіх розуміннях цього слова [5, с. 347].

Крім цього, глобальна інформатизація сучасного суспільства також вплинула на освітній процес, на систему вищої освіти, що також потребує радикального перегляду методик навчання. Таким чином, реорганізація системи вищої освіти припускає як стартову основу перехід до таких методів навчання, які засновані на конструктивістському, оперативному підході, замість традиційного лінійного підходу, коли в процесі навчання знання давалися про запас (за принципом — чим більше, тим краще). І це парадигмальне зрушення в системі вузівської освіти, що припускає впровадження сучасних педагогічних технологій, набирає обертів.

Наведемо кілька прикладів застосування методів активації процесу навчання. Таким є проблемне викладу матеріалу [2, с. 115]. При вказаному підході лекція стає схожою на діалог, викладання імітує дослідницький процес (висуваються спочатку кілька ключових постулатів по темі лекції, викладення матеріалу вибудовується за принципом самостійного аналізу й узагальнення студентами навчального матеріалу). Ця методика дозволяє зацікавити студента, залучити його в процес навчання. Перед початком вивчення певної теми курсу ставиться перед студентами проблемне питання або дається проблемне завдання. Стимулюючи вирішення проблеми, викладач знімає протиріччя між наявним її розумінням і необхідними від студента знаннями. Ефективність методу полягає в тому, що окремі проблеми можуть підніматися самими студентами, тим самим викладач домагається від аудиторії «самостійного вирішення» поставленої проблеми. Організація проблемного навчання є досить складною, і вимагає значної підготовки лектора. Тому на початковому етапі застосування цього

методу можна впроваджувати в структуру готових, раніше розроблених лекцій, семінарів як доповнення.

Іншим ефективним методом можна назвати метод кейс-стаді або метод навчальних конкретних ситуацій (НКС) [6, с. 47]. Центральним поняттям методу НКС є поняття ситуація, тобто набір перемінних, коли вибір якого-небудь із них вирішальним чином впливає на кінцевий результат. Принципово заперечується наявність єдиного правильного рішення. При даному методі навчання студент самостійно змушений приймати рішення й обґрунтувати його. Застосування даного методу є якраз доцільним при вивченні правових дисциплін, оскільки дозволяє учасником навчального процесу брати участь у безпосередньому обговоренні відповідних ситуацій або завдань. Ці кейси, підготовані, як правило, в письмовій формі і складені із реальних фактів, читаються, вивчаються й обговорюються студентами. Кейси становлять основу бесіди аудиторії під керівництвом викладача. Тому метод кейс-стаді включає одночасно й особливий вид навчального матеріалу, і особливі способи використання цього матеріалу в навчальному процесі. У цілому метод НКС дозволяє: а) приймати вірні рішення в умовах невизначеності, б) розробляти алгоритм ухвалення рішення, в) опанувати навички дослідження ситуації, г) розробляти план дій, д) застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, е) враховувати точки зору інших фахівців. Головне, цей метод сприяє розвитку вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, прищеплює навички рішення практичних завдань.

Визначено загальну технологію роботи при використанні методу НКС. До початку занять викладач: а) підбирає кейс, б) визначає основні й допоміжні матеріали, в) розробляє сценарії. Обов'язки студента — одержати кейс і список рекомендованої літератури, готуватися до заняття. Під час занять викладач: а) організує попереднє обговорення кейса, б) ділить групу на підгрупи, в) керує обговоренням кейса. Студент: а) задає питання, б) пропонує варіанти рішень, в) приймає рішення, г) складає письмовий звіт про роботу [4, с. 400—401].

Узагальнюючи, можна виділити наступний спектр методів, застосування яких можливо на заняттях з правових дисциплін:

1 Прийоми конкретизації та фактології — орієнтовані на необхідність виділення студентом головної ідеї або думки в потоці фактів і подій. Ці методи можна використовувати в процесі усного викладу матеріалу — лекцій.

2 Метод дослідження — спрямований на колективну роботу в групі — коли необхідно в процесі колективного обговорення дати аналіз певного питання. Він орієнтований для роботи в невеликих групах — на семінарських (практичних) заняттях. Сюди можна віднести: а) роботу студентів з наочними матеріалом — схеми, таблиці; б) роботу студентів над нормативними документами; в) використання технічних засобів навчання — персонального комп'ютера і т.п. як сполучення різних методик у ході одного заняття.

3 Прийоми ділових або рольових ігор — орієнтовані на поетапну, функціональну участь кожного зі студентів у процесі заняття. Вони дають можливість активної й видимої участі в процесі навчання найбільшій кількості студентів і орієнтовані на застосування в ході практичних занять. До цієї категорії методів відносяться: а) використання таких матеріалів — тексти договорів, нормативно-правових актів з помилками або пробілами; б) інструктаж і ілюстрація еталона міркування (з боку викладача), спрямовані на самостійне наступне використання студентом у процесі розумової діяльності; в) власне рольові ігри, суть яких зводиться до поділу групи студентів на кілька частин з визначенням для кожної групи навчальних функцій.

Різноманітність методів і способи навчання як спроби відходу від єдиного шаблону в освітньому процесі, має при всіх позитивних його проявах і негативний момент: «калейдоскопічність» форми проведення занять може стати причиною того, що студент у своїх спробах бути залученим у «ненудні» форми навчання, виявиться нездатним зрозуміти суть проблеми, яку необхідно розкрити в процесі заняття. Підводячи підсумки, необхідно відзначити, що методи й способи навчання помилково було б зводити в ранг самоцілі, це насамперед інструмент для вирішення освітніх завдань у вузі. Тому кожний метод повинен урахувати специфіку конкретної навчальної дисципліни. Нововведення в методиці навчання в університеті вимагають ретельного підготовчого етапу й вивчення науково-педагогічними працівниками, і вже потім практичного впровадження.

Література

1. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 384 с.

2. Гінтерс З. В. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. — К.: УБС НБУ, 2007. — 149 с.

3. Губарев К. Інноваційні технології у вищій юридичній освіті // Юридична газета № 11 (47) від 16 червня 2005 року — www.yur-gazeta.com.

4. Пальчевський С. С. Педагогіка: Навч. посіб. — К.: Каравела, 2007. — 576 с.

5. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін., За ред. З. Н. Курлянд. — К.: Знання, 2007. — 495 с.

6. Ситуаційна методика навчання: Теорія та практика / Упор. О. Сидоренко, В. Чуба. — К.: Центр інновацій та розвитку, Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2001. — 256 с.

О. М. Балінська, канд. юрид. наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
Львівський державний університет внутрішніх справ

БІХЕВІОРИЗМ У ФОРМУВАННІ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Комунікативний характер діяльності органів внутрішніх справ визначає тенденційність поведінки їх працівників. У процесі комунікації вказується якийсь предмет обговорення (індикативність), продуцент мовлення висловлює власну позицію щодо цього предмета (предикативність); крім цього, виділяється емоційна виразність, від якої залежить спонукальна сила сказаного. Такий трикратний поділ правової комунікації дає підстави стверджувати, що взаємовідносини правоохоронців мають бути побудовані за чіткими правилами комунікування, що забезпечить стабілізацію вербальних і невербальних міжсуб'єктних взаємовідносин через координацію поведінки кожного окремого члена колективу. А тому один із напрямів психології — вербальний біхевіоризм, який вивчає вплив мовлення на поведінкову реакцію, — можна розглядати як нову методику формування необхідного типу поведінки.

Процес сприйняття працівником органів внутрішніх справ інформації, що надходить із правового поля (як вертикально — правові норми і вимоги, так і горизонтально — правові ситуації, що потрібно вирішити), супроводжується дією перцептивних стимулів соціальних та його особистісних чинників. До таких